

Gouverneur Pierre Wunsch van de Nationale Bank wikt de stand van het land - 'Er is iets in de mensen geslopen dat wij niet goed begrijpen'

De begrotingstekorten lopen op, het klimaat verandert en er woeden oorlogen aan de Europese grenzen. Toch maakt gouverneur Pierre Wunsch van de Nationale Bank zich het meeste zorgen over iets anders. 'Veel mensen weigeren zelfs feiten te aanvaarden.'

Er zijn weinig plekken in België die zozeer doen denken aan een paleis in een voormalige Sovjet-republiek als het hoofdgebouw van de Nationale Bank. Een bode in grijs pak gidst ons door een labyrint van lange gangen. Onderweg duikt een medewerker op, met een stapel papier onder de arm, op weg naar een andere medewerker met een stapel papier.

In dat beigeleurig decor is Pierre Wunsch een frisse verschijning. De 56-jarige gouverneur van de Nationale Bank van België heeft een goede, tweetalige babbel - te goed, volgens sommige politici. Zijn politieke achtergrond is Franstalig liberaal, maar die combineert hij met een zekere obsessie voor klimaatpolitiek. Dat volgende regeringen extra geld opzij zullen moeten zetten voor die groene transitie is een van zijn bezorgdheden. Geld dat er niet is, terwijl 's lands economie best wel draait. Dus ligt de eerste vraag voor de hand: staat België er nu goed voor of niet?

"Kijk je enkel naar de korte termijn, dan moet je zeggen dat de Belgische economie goed standhoudt", begint Wunsch. "Wij doen het beter dan vele andere Europese landen. Dat heeft deels te maken met de automatische loonindexering, die de koopkracht van de mensen beschermt en zo de privéconsumptie stimuleert. Maar ook bedrijfsinvesteringen zijn dit en vorig jaar samen met meer dan 10 procent gestegen. Dat is uitzonderlijk veel. Onderzoek toont ook dat over de laatste jaren bij ons de lonen van de korter geschoolde arbeiders sneller zijn gestegen dan gemiddeld."

Hoezo?

"Werknemers hebben door de schaarste meer macht gekregen op de arbeidsmarkt. We komen uit een periode waarin de ongelijkheid toenam als gevolg van de globalisering, met een hogere groei maar ook met toegang tot goedkope Chinese producten en goedkopere arbeidskrachten uit andere landen. Nu lijkt het dus de andere richting uit te gaan, mede door de combinatie van hogere minimumlonen en lagere werkloosheid."

U zegt eigenlijk: de arbeidsmarktkrapte is goed voor mensen aan de onderkant van de arbeidsmarkt. Maar niet voor de groei.

"Uiteindelijk draait economie om de mensen, niet om zichzelf. Ik heb liever een economie met arbeidsmarktkrapte waar ondernemingen moeten investeren in digitalisering en een vermindering van de ongelijkheid dan een economie die de ongelijkheid vergroot. Voor bedrijven is het een uitdaging, maar voor de mensen die in die bedrijven werken, is het goed nieuws."

België doet het dus vrij goed. Hoe kan dat?

"Als het minder goed gaat met de Europese economie doet België het altijd een beetje beter dan vele andere landen. En nu merklijk beter. Omdat de mensen goed beschermd zijn. Er is de

loonindexering, de sociale uitgaven liggen vrij hoog en er waren de extra maatregelen om de energieschok te dempen."

Instellingen zoals het IMF zijn altijd kritisch geweest voor die zogenaamde automatische stabilisatoren. Nu blijken ze de economie overeind te houden.

"Welja, op korte termijn dus. (glimlacht) Jusqu'ici tout va bien. Die bescherming kost de overheid veel geld. Ik ga hier geen crash aankondigen. België gaat niet bankroet zijn over twee jaar. Maar er staat wel een muur, en als we de koers niet bijsturen, lopen we er gegarandeerd tegen.

"Alleen al het begrotingstekort stabiliseren op het huidige, veel te hoge niveau zal de volgende regering in vijf jaar tijd 10 miljard kosten. Omdat de vergrijzing sowieso meer geld gaat kosten en omdat we rente moeten betalen op onze schuld. Ik wil de situatie niet dramatiseren, maar ik wil ook niet de indruk wekken dat alles in orde is. Nederland en Duitsland hebben de begroting en staatsschuld wel onder controle en dat zijn toch geen sociale woestijnen. Bon, dit is België. De politieke oplossing zal altijd een beetje... van alles zijn. De tewerkstellingsgraad is ook een uitdaging. We gaan in de goede richting, maar trager dan zou moeten. De regionale verschillen zijn groot."

Waarom krijgen we dat niet opgelost?

"Een van de problemen is het gebrek aan prikkels om te gaan werken. Ik heb dat zelf meegemaakt met drie Oekraïense vluchtelingen die wij thuis een tijdje hebben opgevangen. Zij konden niet geloven dat ze geld zouden krijgen van het OCMW. 800 euro, dat is een volwaardig loon in Oekraïne, hé. Maar twee jaar later werkten ze nog altijd niet. Ze werden niet aangespoord, ze leerden onvoldoende Frans en Nederlands. In Nederland was begin dit jaar bijna 70 procent van de Oekraïense vluchtelingen aan het werk, hier bij ons zou dat toen rond een kwart schommelen."

Moeten we bang zijn voor een lange regeringsvorming?

"Ja en neen. Ja, omdat lopende zaken per definitie betekent dat het beleid ongewijzigd blijft en dat het begrotingstekort dus zal blijven oplopen. Maar ook neen, omdat er geen reden tot paniek is. Ik denk dat de ratingbureaus die complexe regeringsvormingen al in hun berekeningen voor België hebben opgenomen."

U zei deze week: de loonindexering is here to stay. Dat is andere taal dan vorig jaar.

"Dat de automatische indexering ons concurrentiekracht kost, daar moeten we niet flauw over doen. Maar ik heb bij het begin van de energiecrisis meteen gezegd dat de winstmarge van ondernemingen historisch hoog ligt en dat er dus capaciteit was om de schok op te vangen. Op een bepaald moment zat er wel een forse versnelling in de inflatie. Als de energieprijzen nog zes maanden langer de inflatie omhoog geduwd hadden, hadden we echt een probleem gehad. Toen heb ik inderdaad gesuggereerd om de modaliteiten van de indexering aan te passen. Vervolgens zijn de gasprijzen gekelderde. (droog) Mijn timing was niet goed.

"Dat de loonindex moet worden aangepast, ga ik niet meer herhalen. Door de indexering is er wel weinig marge om nog iets anders te doen in de loonpolitiek. Dat maakt de arbeidsmarkt rigide. Maar tegelijk is het macro-economische probleem vrij beperkt. De uitvoer lijdt eronder, maar de binnenlandse consumptie blijft sterk, en op termijn raken de verschillen met de andere landen weer uitgevlakt."

U bedoelt: als er geen extra loonsverhogingen komen, boven de index.

"Het is niet aan mij om daarover advies te geven, maar inderdaad: volgens onze berekeningen zou de marge minimaal tot nul zijn. Anders blijft de kloof met de buurlanden te breed."

Zou u liever gouverneur van de Nationale Bank van Nederland zijn?

"Dat accent, dat zou ik niet kunnen (lacht). Ik benijd mijn Nederlandse collega niet. Na de verkiezingen wordt het daar ook niet zo gemakkelijk om beleid te voeren."

"Ik ben 'maar' gouverneur. Ik moet geen beslissingen nemen met zeven partijen rond de regeringstafel. Als alles goed gaat en er geen inflatie is, is mijn job niet zo moeilijk. De crises en structurele uitdagingen maken het lastig, maar ook interessant. Zeker de klimaatuitdaging is een beetje een obsessie voor mij. Ik ben vrij optimistisch over de technologie. Ik weet niet of we de opwarming op 2 graden zullen kunnen houden, maar vergeet niet dat we komen van schattingen, twintig jaar geleden, van 5 graden. Wat me minder vrolijk stemt, is de politieke kant van het verhaal."

'Als overbevising het probleem is, helpt het niet om kip te subsidiëren', zei u over de klimaatpolitiek. Wat bedoelt u daarmee?

"De uitdrukking komt van een Zweedse collega. Ik bedoel ermee dat het niet nuttig is om enkel veel subsidies te geven voor groene investeringen, zonder tegelijk de kostprijs van fossiele brandstoffen te verhogen. Dat is wat president Biden in de VS nu doet. Ooit zal men naar een verhoging van de olie- en gasprijs moeten gaan om fossiel letterlijk uit de markt te prijzen."

Die Amerikaanse subsidies zijn een probleem voor onze industrie.

"Wij zullen een deel van de waardeketting verliezen. De vraag is nu of dat de hele industrie aantast. Laten bedrijven waterstof naar Europa komen of verhuist de industrie naar plaatsen waar waterstof is? De bedrijfsleiders in de Antwerpse haven zijn relatief optimistisch. Europa zal in de energie-intensieve industrie marktaandeel verliezen, maar het is wel mogelijk dat de havengebieden erbij winnen. Omdat men grote investeringen eerst zal doen waar er al veel industriële activiteit is. Antwerpen heeft dan een voordeel."

De energiecrisis heeft bij velen het geloof in de groene transitie geschokt.

"Die crisis was een aanbodschok. Onze samenleving was nog niet klaar om fossiel los te laten. Die crisis heeft ons er juist aan herinnerd dat de transitie veel te traag gaat. Als ik dan kijk naar de politieke trends in Europa, dan word ik somber. De groene partijen hebben het moeilijk, de populistische winnen. Daarom is het belangrijk dat de Europese 'fit for 55'- wetgeving verankerd is (een pakket groene maatregelen dat de uitstoot met 55 procent moet verminderen tegen 2030, BE/LB). Meer zit er voorlopig niet in. Bovendien moet je de flexibiliteit hebben om een gecontesteerde maatregel te vervangen. Mensen komen in opstand als de transitie hen te veel gaat kosten. Dan riskeer je een terugslag te krijgen, waardoor je nog verder van huis bent."

België loopt achter met woningisolatie, maar de investeringen in renovatie lopen nog terug.

"De isolatiegraad ligt veel te laag. Tegelijk maken we onze normen strenger dan nodig is. Is dat wel slim? Mensen moeten zware investeringen doen en zijn niet eens zeker dat ze dat A-label gaan halen. Ik heb het zelf meegemaakt met een eigendom in Frankrijk. Twee badkamers geïsoleerd, veel geld moeten uitgeven, maar het resultaat is onvoldoende."

"Op een bepaald moment zullen we bijna huis per huis diagnoses moeten maken: hier isoleren, daar beter een warmtepomp, en ginds twintig jaar wachten en afbreken."

Wat sowieso blijft hangen, is de geopolitieke onzekerheid.

"Ik maak me meer zorgen over de polarisering. Dat verbindt de comeback van Trump met Wilders in Nederland, maar ook met het publieke debat hier. Het is heel moeilijk om nog met een evenwichtig verhaal te komen in de media. Ik lees titels boven stukken die nergens op slaan en die leiden naar clicks en dan begint iedereen boos te tweeten over de titels.

"Er is niets mis met een stevig debat, maar vroeger begonnen discussies op basis van feiten. Nu weigeren velen de feiten zelf te aanvaarden. Overal waar ik kom, hoor ik diezelfde bezorgdheid. Niet over de feiten, maar over hoe mensen die ervaren. Er is iets in de mensen geslopen dat wij niet goed begrijpen.

"We moeten niet bang zijn voor de toekomst. Onze economie is veerkrachtig. De situatie op de arbeidsmarkt is nu totaal anders dan toen ik jong was. Dat was pas een crisis. Als je een job wou - bij de post, bij het Planbureau - moest je met duizenden tegelijk een examen afleggen in de Heizel."

Een moment waarop u in de clinch lag met de media was toen u gezegd zou hebben dat de staatsbon niet voor herhaling vatbaar was. Hoe zit het nu?

"Ik heb gezegd dat het niet voor herhaling vatbaar was in de zin van: geen drie keer 20 miljard weghalen bij de banken. Maar ik was niet tegen die staatsbon, en ik begrijp waarom zoveel mensen erop ingetekend hebben. Mijn boodschap was al langer dat de banken ruimte hebben om meer te doen. Ik ben een van de eersten die dat in België publiekelijk gezegd heeft, lang voor het een politiek thema werd. De staatsbon heeft een duidelijk signaal aan de banken gegeven. En het is aangekomen."

Is dat zo? De rente op spaardeposito's is nog altijd magertjes.

"Veel meer kunnen de banken niet doen, omdat ze een groot volume hypotheekleningen aangegaan zijn met vaste rente. Als de banken naar 4 procent rente gaan, zijn ze failliet. Als de Belg een huis wil kopen, zal hij naar twee, drie banken gaan om een goede lening te krijgen. Daar speelt de concurrentie heel sterk. Maar het betekent wel dat banken minder marge hebben om op spaardeposito's veel rente te geven, want die deposito's financieren de leningen op langere termijn. Je zou kunnen zeggen dat dat een maatschappelijke keuze is."

Volgens econoom Paul De Grauwe beschermt u de banken meer dan de burgers.

"Paul misbruikt zijn academische titel voor vrij goedkope aanvallen. Het begin van zijn verhaal is altijd correct, maar dan overdrijft hij. Zeggen dat wij miljarden cadeau geven aan de banken is gewoon onzin. Trek de cadeaus die de nationale banken in Europa zagezegd aan de banken zouden geven af van de winsten van die banken en we zitten in een bankcrisis. Paul weet dat ook."

In 2024 loopt uw mandaat af. U gaat voor een verlenging?

"Dat is aan de regering om te beslissen"

Maar als ze het u vragen, dan zegt u ja.

"Ja, ik vind dit een enorm boeiende job. Er is de internationale dimensie, de opdracht om een onderneming van bijna tweeduizend mensen te leiden en de rol die ik speel in het publieke debat over de macro-economie. Ik doe dat graag."

Te graag, vindt PS-voorzitter Paul Magnette.

"Ach, ik begreep hem wel. Als ik echt had gezegd wat ik volgens een bepaald persbericht had gezegd, dan had hij alle reden om boos te zijn. Alleen had ik dat dus niet gezegd.

"Eigenlijk zei ik toen exact hetzelfde als nu. De situatie is stabiel, maar op termijn zijn de overheidsfinanciën niet houdbaar. En dus zullen we vroeg of laat op een radicaal andere manier onze begroting moeten aanpakken. In het Franstalige Belga-bericht werd de kop plots 'Wunsch valt Vivaldi aan: nood aan radicaal andere politiek'. Ik had geen woord over Vivaldi gezegd!"

Is ophef de vervelendste kant van uw job?

"Ik communiceer graag, maar het wordt lastig als je de controle verliest over de inhoud van wat je hebt gezegd. Juist nu, in een maatschappij die steeds meer polariseert, zouden instellingen zoals de Nationale Bank hun rol moeten spelen om te duiden wat er gebeurt. Met alle nuances. Maar ik klaag niet. Politici staan er elke dag middenin. Hen benijd ik niet."